

DOI 10.32782/2077-6594.2.1.2021.235362
УДК 623.458:355.5(477)

¹Савицький В.Л., ²Моргун С.О., ¹Іванько О.М., ¹Депутат Ю.М.,
³Якимець В.В., ¹Огороднійчук І.В., ²Олим М.Ю., ²Нихоца В.І., ²Смирнов О.Г.

Проблемні питання нормативно-правового забезпечення у сфері санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців Збройних Сил України

¹Українська військово-медична академія, м. Київ, Україна
²Командування Медичних сил Збройних Сил України, м. Київ, Україна
³Центральний госпіталь МВС України, м. Київ, Україна

iro4ka.ogo@ukr.net

¹Савицький В.Л., ²Моргун С.А., ¹Іванько А.Н.,
¹Депутат Ю.М., ³Якимець В.В., ¹Огороднійчук І.В.,
²Олим М.Ю., ²Нихоца В.І., ²Смирнов В.Г.

Вопросы нормативно-правового обеспечения в сфере санитарно-эпидемиологического благополучия военнослужащих Вооруженных Сил Украины

¹Украинская военно-медицинская академия,
г. Киев, Украина
²Командование Медицинских сил
Вооруженных Сил Украины, г. Киев, Украина
³Центральный госпиталь МВД Украины, г. Киев, Украина

¹Savytsky V., ²Morgun S., ¹Ivanko O.,
¹Deputat Yu., ³Yakimets V., ¹Ogorodniychuk I.,
²Olim N., ²Nikhotsa V., ²Smirnov O.

Issues regulatory and legal support in the field of sanitary and epidemiological welfare of military services of the Armed Forces of Ukraine

¹Ukrainian Military Medical Academy, Kyiv, Ukraine
²Command of the Medical Forces
of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine
³Central Hospital of the Ministry of Internal Affairs
of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Вступ

Всі країни Європи обрали шлях розвитку, зосереджуючи увагу на зміцненні здоров'я, профілактиці захворювань і міжсекторальній взаємодії. Така переорієнтація дозволила країнам ЄС збільшити середню тривалість життя та поліпшити добробут населення.

В основах політики “Здоров'я-2020” наголошено на необхідності підтримувати, зміцнювати системи епідагляду Європейського регіону. Це відображено у всіх чотирьох пріоритетних галузях стратегічних дій політики “Здоров'я-2020”: інвестування в здоров'я на всіх етапах життя людини і розширення прав і можливостей громадян; вирішення найбільш актуальних проблем ЄР щодо неінфекційних та інфекційних хвороб; зміцнення орієнтованих на людину систем охорони здоров'я, потенціалу охорони громадського здоров'я, готовності до надзвичайних ситуацій, епідагляду та реагування; підвищення “міцності” місцевих громад та створення підтримуючого середовища. Рішення, запропоновані для вирішення найбільш нагальних проблем інфекційних захворювань у Європейському регіоні, а саме: нарощування потенціалу інформаційного забезпечення та епідагляду, подолання серйозних вірусних та бактеріальних загроз, є актуальними і для України [1–3].

В Європейському плані дій було визначено 10 комплексних напрямків дій, з урахуванням основних оперативних функцій громадської охорони здоров'я, які

відповідають функціям, що раніше виконувала ДСЕС України [4].

Верховна Рада України та Європейський Парламент 16.09.2014 р. синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію та набуттям чинності 01.09.2017 р., адаптація українського законодавства до законодавства ЄС набуває більшого значення, що передбачено ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.

За дослідженнями міжнародних експертів в Україні були в наявності поодинокі елементи системи громадського здоров'я, які не в повному обсязі виконували свої функції та потребували оптимізації наявних ресурсів. До них відносились установи колишньої Державної санітарно-епідеміологічної служби України (ДСЕС України) – обласні лабораторні центри МОЗ України, інформаційно-аналітичні центри медичної статистики, центри профілактики та боротьби з ВІЛ-інфекцією/СНІДом, інших центральних органів виконавчої влади: зокрема, заклади ДСЕС Міністерства оборони України та інших силових міністерств та відомств, Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної екологічної інспекції України та ін. [4–6].

Зазначені органи, установи та заклади не забезпечували належної взаємодії у рамках єдиної системи, їх функції та повноваження дублювалися, планування заходів та обмін інформацією був формалізованими. Також проблемним питанням була відсутність налагоджених інформаційних систем обліку, моніторингу захворювань, що функціонують у режимі реального часу. та призводила до неможливості ефективної своєчасної обробки. Ведення та дублювання звітних даних на паперових носіях значно уповільнювало процес передачі актуальної інформації та призводила до необґрунтованих витрат людських ресурсів. Паралельні системи збору інформації спотворювало кінцеві дані, що не сприяло ухваленню ефективних управлінських рішень.

Мета дослідження: аналіз стану нормативно-правового забезпечення у сфері забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя військовослужбовців ЗС України.

Матеріалами для роботи були нормативно-правова база щодо реалізації державної політики в сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя військовослужбовців ЗС України, науково-інформаційні джерела. **Методи** – аналітико-бібліографічний, історичний, системного підходу.

Результати дослідження та їх обговорення

Попередження хвороб і контроль над ними передбачено Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (відповідно до статті 427 глави 22 “Громадське здоров’я» розділу V “Економічне та галузеве співробітництво” Угоди). Україна як член Організації Об’єднаних Націй, Україна приєдналася до реалізації Цілей сталого розвитку через розробку відповідних національних стратегічних завдань, серед яких особлива увага забезпеченню епідеміологічного благополуччя населення [7–11].

У сфері правового регулювання забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя діють Конституція України, Основи законодавства України про охорону здоров’я, Кодекс цивільного захисту України, закони України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб», “Про протидію захворюванню на туберкульоз”, “Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ”, “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів”, “Про загальну безпечність нехарчової продукції”, та інші законодавчі акти.

З моменту ліквідації ДСЕС України та розбалансування системи забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення на часі постало питання оновлення та законодавчого визначення системи епідеміологічного нагляду в Україні, її готовності до реагування до надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Пандемія COVID-19 показала необхідність та важливість існування саме такої системи,

яка буде забезпечувати моніторинг, нагляд, реагування та прогнозування з метою захисту здоров’я населення.

У Законі України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” констатується, що “...державний санітарно-епідеміологічний нагляд – це діяльність органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби з контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства...” [5].

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” № 877-V від 05.04.2007 р., державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (далі – органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб’єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища. Заходи державного нагляду (контролю) – планові та позапланові заходи, які здійснюються у формі перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та в інших формах, визначених законом [12].

Важливішим є вироблення єдиного підходу до термінологічної основи контрольно-наглядової діяльності і закріплення відповідного понятійного апарату у національному законодавстві. У спеціалізованій літературі представлені різні підходи до тлумачення поняття “контроль”. Сам термін “контроль” (від франц. controle) означає перевірку чи спостереження з метою перевірки. Водночас, французьке controle (count+role) утворилось від латинського префікса contra, що означає протидію, і слова role, що означає виконання якоїсь дії. Тому, термін “контроль” потрібно розглядати як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, для виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки [13].

До прийняття Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності нормативно-правова база щодо проведення перевірок контролюючими органами складалась із значної кількості нормативно-правових актів різної юридичної сили. Така кількісна неузгодженість, а також відсутність єдності у трактуванні понять і принципів перешкоджала ефективній практичній діяльності органів виконавчої влади при здійсненні ними контрольних функцій. Проте, загалом, чинне законодавство України не містить чітко сформульовані дефініції “державний контроль” та “державний нагляд”. Тому в нормативно-правових актах має місце поєднання понять “нагляду” і “контролю”. Не існує єдиного підходу у розумінні відмінностей контрольних та наглядових функцій в системі органів державної влади та органів місцевого самоврядування за предметом, суб’єктами та об’єктами. Для вирішення цього

питання передусім необхідно провести термінологічне розмежування цих понять [14].

Аналіз чинного законодавства свідчить, що поняття “контроль” і “нагляд” не є синонімами, оскільки законодавство дає підстави у певних випадках розрізняти контрольні і наглядові органи за таким критерієм, як спосіб ініціювання їх діяльності. Контроль – постійна функція управління, умова забезпечення успішності його діяльності, він завжди професійний, незалежно від того, відомчий чи загальнодержавний. Тобто, нагляд має більш “вузьку” сферу застосування. Контроль потрібно вважати більш широким поняттям, а нагляд необхідно розглядати як елемент контролю, як “звужений контроль”.

Вважається, що нагляд здійснюється за об'єктами, які не підпорядковані органу, що здійснює нагляд, тоді як контроль може здійснюватися як щодо підпорядкованих суб'єктів, так і тих, що не мають прямого підпорядкування.

На сьогодні в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, у якому б чітко були визначені загальні засади державного нагляду. Тому є необхідність вироблення загальноприйнятих стандартів державного контролю та нагляду. З одного боку, нагляд є засобом адміністративного впливу, видом виконавчо-розпорядчої діяльності, а з іншого – засобом забезпечення режиму законності в державі.

Контроль може здійснюватись і “всередині” системи (відомчий або внутрішньовідомчий контроль). Компетенція органів контролю включає можливість втручання в діяльність підконтрольного об'єкту, притягнення винних осіб до відповідальності.

Таким чином, наявні відмінностей у поняттях “державний контроль” і “державний нагляд”. Ці відмінності зумовлені предметом, метою, формами та межами наглядової і контрольної діяльності. На сьогодні, в умовах формування системи публічного управління в Україні, виникає нагальна потреба передусім у чіткому нормативно-правовому закріпленні місця і ролі як державного контролю, так і державного нагляду відповідно до тих завдань, які вимагає реалізація політики європейської інтеграції. Запровадження європейських стандартів публічного управління, формування правової держави з ринковою економікою потребує скорочення державного втручання в діяльність підприємств, установ, організацій, у життєдіяльність громадян. Тому, як перший крок, у системі сучасного державного управління України необхідно сформувати такі умови, які б сприяли поступовому звуженню сфери контролю і оптимізації сфери нагляду задля підвищення ефективності управлінської діяльності.

Законом України “Основи законодавства про охорону здоров'я” [15], визначене право громадян України на профілактику захворювань, а саме на: життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини; безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту, де він проживає; безпечні і здорові умови праці,

навчання, побуту та відпочинку. Законом було визначено центральні органи виконавчої влади, які реалізують державну політику у сферах санітарного та епідемічного благополуччя населення та протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань. Ключовою 27 статтею Закону про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя територій і населених пунктів було визнання, що воно забезпечується системою державних стимулів та регуляторів, спрямованих на суворе дотримання санітарно-гігієнічних і санітарно – протиепідемічних правил та норм, комплексом спеціальних санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних заходів та організацією державного санітарного нагляду.

Статтею 22 Основ законодавства введений державний контроль і нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на забезпечення здорового навколишнього природного середовища і санітарно-епідемічного благополуччя населення. Логічним продовженням профілактичного підходу стало прийняття у 1994 році Закону України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, котрим введені важливі норми і процедури щодо збереження і зміцнення здоров'я населення України та безпечності довкілля.

Виконання діючого Закону про санепідблагополуччя населення в умовах ліквідації контрольної-наглядової інституції – Держсанепідслужби України, і передачі її функцій у різні відомства, багаторічний мораторій на перевірки санітарного законодавства на об'єктах підприємницької діяльності, природно привів до упущень у державному контролі і нагляді за додержанням санітарного законодавства.

Законодавство в сфері санітарного та епідемічного благополуччя не піддавалось системному оновленню з кінця 90-х років. За цей час частина законодавства частково і безсистемно імплементована з європейським, інша частина була вилучена, а та, що залишилась – застаріла і не відповідає теперішньому рівню розвитку науки, новим відносинам суб'єктів господарювання, органів державної влади та місцевого самоврядування

Ліквідація ДСЕС, яка відбулася на виконання постанови КМУ від 29.03.2017 №3 “Деякі питання Державної санітарно-епідеміологічної служби” призвела до руйнації єдиної державної системи забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя передбаченою Законом України від 24.02.1994 року “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, в тому числі передбачених законом структур державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони.

До 05.02.2020 санітарно-епідеміологічний нагляд здійснювала Служба превентивної медицини Міноборони України відповідно до наказу МО України від 29.09.2017 № 505 “Про затвердження Положення про Службу превентивної медицини Міністерства оборони України” [16]. Директивою від 05.11.2019 Центральне санітарно-епідеміологічне управління, ліквідовано, правонаступником визначено Командування Медичних

сил ЗС України. Наказ МО України від 29.09.2017 року № 505 “Про затвердження Положення про Службу превентивної медицини Міністерства оборони України” втратив актуальність та не відповідає наявній структурі медичної служби ЗС України.

Наразі, в Україні, попри наявність значної кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері складових компонентів системи (забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, охорони здоров'я, охорони навколишнього природного середовища та в інших сферах), відсутня єдина нормативно визначена система, яка спроможна реагувати на виклики, у тому числі щодо організації санітарно-епідеміологічного нагляду за дотриманням вимог санітарного законодавства ОВУ, військовими частинами, ВВНЗ та ВНП ВЗО України, установами і організаціями Збройних Сил України, а також підприємствами, що належать до сфери управління Міністерства оборони України (далі – військові частини).

Одним із недоліків чинного законодавства у сфері державного нагляду та контролю за господарською діяльністю є те, що правове регулювання цих відносин значною мірою здійснюється за допомогою відомчих та інших підзаконних актів. Для багатьох контролюючих органів закони визначають лише повноваження, а підстави та способи здійснення контрольної діяльності прописується у підзаконних актах. Таким чином, проведення перевірок суб'єктів господарювання в Україні має під собою доволі складне правове підґрунтя. Так, у ЗС України та МО України відсутні нормативні документи щодо порядку здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду на підпорядкованих йому територіях, об'єктах, у військових частинах і підрозділах. Така ситуація може призвести до значного погіршення санітарного стану, боєготовності та боєздатності військ, виникненню спалахів інфекційних захворювань серед військовослужбовців, що є особливо актуально в період організації заходів з протидії пандемії викликаню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Тривалий час існування України як самостійної держави був відсутній єдиний законодавчий акт, який би системно регулював порядок проведення перевірок та визначав відповідні уніфіковані процедури. Надмірність та неефективність контролю за господарською діяльністю з боку органів державного нагляду (контролю), який здійснювався шляхом проведення планових, позапланових та інших перевірок, обстежень, інспекцій, моніторингів тощо, зумовили необхідність прийняття закону у цій сфері.

Слід зазначити, що найпершим кроком у реформуванні системи державного контролю та нагляду стало те, що законодавчо статтею 19 Господарського кодексу України було передбачено – органи державної влади і посадові особи, уповноважені здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю, їх статус та загальні умови і порядок здійснення контролю і нагляду визначаються законами. Повноваження державних органів з контролю за окремими

сторонами діяльності суб'єктів господарювання, посадових осіб цих органів повинні регламентуватися законодавчими актами.

Неодноразово наголошувалось, що застарілість, неузгодженість та велика кількість нормативних документів, що регулюють проведення перевірок контролюючими органами, є чинником, що призводить до суперечок між господарюючими суб'єктами та контролюючими органами і, як наслідок, – численні скарги від суб'єктів господарювання до органів влади усіх рівнів на дії контролюючих органів. Слід зазначити, що система державного нагляду та контролю в Україні на сьогоднішній день перебуває в процесі становлення.

Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” визначає правові та організаційні засади здійснення державного нагляду (контролю) [12]. Цей закон є рамковим, встановлює загальні принципи і правила проведення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності та регулює порядок проведення заходів державного нагляду (контролю), забезпечуючи цим самим можливість контролюючим органам працювати ефективно та результативно в рамках існуючої правової бази. Контроль за діяльністю, яка не підпадає під дію Закону, регламентується профільним законодавством. До таких виключень Закон відносить валютний контроль, митний контроль на кордоні, контроль за дотриманням бюджетного законодавства та використанням державного та комунального майна, банківський та страховий нагляд, ринок фінансових послуг, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, оперативнорозшукову діяльність, дізнання, прокурорський нагляд, досудове слідство і правосуддя, державний нагляд за дотриманням вимог ядерної та радіаційної безпеки.

Одним із головних надбань Закону є те, що державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності має здійснюватися залежно від ступеня її ризику, тобто імовірності виникнення внаслідок діяльності суб'єкта господарювання негативних наслідків для здоров'я та безпеки навколишнього середовища. Залежно від групи ризику має бути встановлена періодичність проведення заходів державного нагляду (контролю). Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення господарської діяльності і періодичність проведення планових заходів, затверджуються КМУ за поданням органу державного нагляду (контролю).

Система перевірки господарюючих суб'єктів, що ґрунтується на аналізі ризиків, пов'язаних з їх господарською діяльністю, закріплена Законом, безперечно є кращою альтернативою системи перевірок, яка передбачає постійний контроль та збір і аналізування великої кількості інформації.

На сьогодні на державному рівні критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, визначено та застосовується Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів згідно Постанови КМ України від 27.12.2018 р. № 1164 [17].

Невирішеним питання у ЗС України є визначення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику і періодичність проведення планових заходів з перевірки військових частин за дотриманням санітарного законодавства. Але запропонований підхід, який використовується Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів згідно Постанови КМ України від 27.12.2018 р. № 1164 не є оптимальним для ЗС України в зв'язку з відсутністю врахування особливостей військової діяльності.

Висновки

1. Законодавство України для забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей зазнало суттєвих змін та потребує подальшого удосконалення.

2. Після трансформації Державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони України існує певна нерегульованість нормативно-правових документів для здійснення діяльності санітарно-епідеміологічних закладів Збройних Сил України.

3. Необхідне проведення аналізу чинних законодавчих актів, що регулюють сферу планування організації та здійснення санітарно-епідеміологічного нагляду, їх перегляду, з метою виявлення розбіжностей, протиріч і прогалин в законодавстві та уніфікації їх положень.

4. Необхідним є формування комплексної інформаційної бази даних стану здоров'я військовослужбовців, стану середовища життєдіяльності, його небезпечних та шкідливих факторів, які впливають або можуть впливати на здоров'я, їх пріоритетизація за ступенем небезпеки.

Література

1. Розпорядження КМ України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249618799>.
2. Шафранський В.В. Європейська політика “Здоров'я-2020” : використання науково обґрунтованих стратегій для отримання позитивних результатів / В.В. Шафранський // Економіка і право охорони здоров'я. 2016. – № 1 (3). – С.44-48.
3. Слабкий Г. О. Здоров'я 2020 – нова європейська політика і стратегія в інтересах здоров'я населення / Г. О.Слабкий, Г.Я. Пархоменко, Н.Ю. Астахова // Вісник проблем біології і медицини. 2014. – Вип. 3 Том 1 (110). – С. 16-20.
4. Слабкий Г.О., Миронюк В.І., Качала Л.О. Система громадського здоров'я: бачення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я та їх зміст / Україна. Здоров'я нації. 2017. – № 3 (44). – С.24-31.
5. Закон України від 24.02.1994 № 4004- XII Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення [Електронний ресурс]: // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.
6. Наказ МОЗ від 27.06.2019 № 1475 Про затвердження Плану оптимізації лабораторної мережі в системі громадського здоров'я [Електронний ресурс]: Оф. веб-сайт Ліга-закон. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ31569.html.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: від 27.06.2014 р.: ратиф. із заявою законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII // БД Законодавство України / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
8. Князевич В. М. Перспективи розвитку публічного управління у сфері громадського здоров'я України в умовах системних змін / В.М. Князевич, Т. П. Авраменко, В. В. Короленко // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2016. – № 1 (80). – С. 56–65.
9. Кульгінський С. А. Управління, орієнтоване на здоров'я людини, як нова стратегія в державному управлінні розвинених країн. Теорія та практика державного управління. 2015. – Вип. 2. – С. 274–283.
10. Проневич О.С. Імплементация регламенту (ЄС) 851/2004 про утворення європейського центру з профілактики та контролю за захворюваннями: стан, проблеми і перспективи ; Право і безпека. 2017. – №3 (66). – С. 45-51.
11. Грузева Т. С. Організація контролю за громадським здоров'ям у США та країнах європейського регіону / Т. С. Грузева, В. В. Мельник; Україна. Здоров'я нації. – 2015. – № 2. – С. 96–103.
12. Закон України Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007. – № 29 – ст.389 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.
13. Павлик І. Відмінність понять “державний контроль” і “державний нагляд”: нормативно-правовий аспект / І.Павлик // Науковий вісник. Демократичне врядування. 2017. – Вип. 20.
14. Вітвіцький С.С. Співвідношення термінів «контроль» та «нагляд»: проблеми теорії, аналіз законодавства / С.С. Вітвіцький // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Сер: Юриспруденція. 2014. – С.12. – С. 93-96.

15. Закон України Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
16. Наказ МО України від 29.09.2017 № 505 “Про затвердження Положення про Службу превентивної медицини Міністерства оборони України”.
17. Постанова КМ України від 27.12.2018 № 1164 Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1164-2018-%D0%BF#Text>.

References

1. Rozporiadzhennia KM Ukrainy № 1002-r Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy hromadskoho zdorovia [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 30, 2016 № 1002-r On approval of the Concept of development of the public health system]. Kiev; 2016. Доступно: <http://www.kmu.gov.ua/npas/249618799>. Ukrainian.
2. Shafranskyi V.V. Yevropeiska polityka “Zdorovia-2020”: vykorystannia naukovo obgruntovanykh stratehii dlia otrymannia pozytyvnykh rezul'tativ [European Health Policy 2020: Using Science-Based Strategies to Get Positive Results]. Ekonomika i pravo okhorony zdorovia. 2016; 1(3): 44-48. Ukrainian.
3. Slabkyi HO, Parkhomenko HІa, Astakhova NIu. Zdorovia 2020 – nova yevropeiska polityka i stratehiia v interesakh zdorovia naseleennia [Health 2020 – a new European policy and strategy in the interests of public health]. Visnyk problem biolohii i medytsyny. 2014; 1 (3): 16-20. Ukrainian.
4. Slabkyi HO, Myroniuk VI, Kachala LO. Systema hromadskoho zdorovia: bachennia Vsesvitnoi orhanizatsii okhorony zdorovia. Osnovni operatyvni funktsii hromadskoho zdorovia ta yikh zmist [The public health system: the vision of the World Health Organization. Basic operational functions of public health and their content]. Zdorovia natsii. 2017; 3 (44): 24-31. Ukrainian.
5. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy № 4004- XII Pro zabezpechennia sanitarnoho ta epidemiolohichnoho blahopoluchchia naseleennia [Law of Ukraine of 24.02 1994 № 4004-XII On ensuring the sanitary and epidemiological well-being of the population]. Kiev. 24.02 1994. Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>. Ukrainian.
6. Nakaz MOZ № 1475 Pro zatverdzhennia Planu optymizatsii laboratornoi merezhi v systemi hromadskoho zdorovia [Order of the Ministry of Health of June 27, 2019 № 1475 On approval of the Plan for optimization of the laboratory network in the public health system]. Kiev; 27.06.2019. Доступно: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ31569.html/. Ukrainian.
7. Verkhovna Rada Ukrainy Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part] Zakonodavstvo Ukrainy. 16.09.2014 r. № 1678-VII. Ukrainian.
8. Kniazevych VM, Avramenko TP, Korolenko VV. Perspektyvy rozvytku publichnoho upravlinnia u sferi hromadskoho zdorovia Ukrainy v umovakh systemnykh zmin [Prospects for the development of public administration in the field of public health in Ukraine in the context of systemic change]. Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy. 2016; 1 (80): 56–65.
9. Kulhinskyi Ye. A. Upravlinnia, oriientovane na zdorovia liudyny, yak nova stratehiia v derzhavnomu upravlinni rozvynenykh krain [Human health management as a new strategy in public administration in developed countries]. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia. 2015; 2: 274–283.
10. Pronevych O.S. Implementatsiia rehlamentu (IeS) 851/2004 pro utvorennia yevropeiskoho tsentru z profilaktyky ta kontroliu za zakhvoriuvanniamy: stan, problemy i perspektyvy [Implementation of Regulation (EC) 851/2004 on the establishment of a European Center for Disease Prevention and Control: status, problems and prospects]. Pravo i bezpeka. 2017; 3 (66): 45-51.
11. Hruzieva TS, Melnyk VV. Orhanizatsiia kontroliu za hromadskym zdoroviam u SShA ta krainakh yevropeiskoho rehionu [Organization of public health control in the United States and the countries of the European region]. Zdorovia natsii. 2015; 2: 96–103.
12. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti [Law of Ukraine On Basic Principles of State Supervision (Control) in the Sphere of Economic Activity]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2007; №29: 389.
13. Pavlyk I. Vidminnist poniat “derzhavnyi kontrol” i “derzhavnyi nahliad” : normatyvno-pravovyi aspekt [The difference between the concepts of "state control" and "state supervision"]. Naukovyi visnyk. Demokratychnе vriaduvannia. 2017; 20. Доступно: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnyk20/fail/Pavlyk.pdf.
14. Vitvitskyi S.S. Spivvidnoshennia terminiv «kontrol» ta «nahliad»: problemy teorii, analiz zakonodavstva [Correlation of the terms "control" and "supervision": problems of theory, analysis of legislation]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. 2014; 12: 93-96.

15. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia vid 19.11.1992 [Law of Ukraine Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care of 19.11.1992]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

16. Nakaz MO Ukrainy vid 29.09.2017 № 505 “Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Sluzhbu preventyvnoi medytsyny Ministerstva oborony Ukrainy” [Order of the Ministry of Defense of Ukraine “On approval of the Regulations on the Preventive Medicine Service of the Ministry of Defense of Ukraine”].

17. Postanova KM Ukrainy vid 27.12.2018 № 1164 Pro zatverdzhennia kryteriiv, za yakymy otsiniuietsia stupin ryzyku vid provadzhennia hospodarskoi diialnosti u sferi sanitarnoho ta epidemichnoho blahopoluchchia naseleння ta vyznachaietsia periodychnist zdiisnennia planovykh zakhodiv derzhavnogo nahliadu (kontroliu) Derzhavnoiu sluzhboiu z pytan bezpechnosti kharchovykh produktiv ta zakhystu spozhyvachiv [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 27.12.2018 № 1164 On approval of criteria for assessing the degree of risk from economic activity in the field of sanitary and epidemiological well-being of the population and determines the frequency of planned measures of state supervision (control) by the State Food Safety Service and consumer protection]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1164-2018-%D0%BF#Text>.

Дата надходження рукопису до редакції: 18.01.2021 р.

Мета: аналіз стану нормативно-правового забезпечення у сфері забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців ЗС України.

Матеріали та методи. Матеріалами служила нормативно-правова база щодо реалізації державної політики в сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя військовослужбовців ЗС України, науково-інформаційні джерела. Застосовувалися наступні методи – аналітико-бібліографічний, історичний, системного підходу.

Результати. Після вивчення нормативно-правової бази визначено, що законодавство України для забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей зазнало суттєвих змін та потребує подальшого удосконалення. Після трансформації Державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони України існує певна неврегульованість нормативно-правових документів для здійснення діяльності санітарно-епідеміологічних закладів Збройних Сил України.

Висновки. Проведений аналіз чинних законодавчих актів, що регулюють сферу планування організації та здійснення санітарно-епідеміологічного нагляду, підтвердив необхідність їх перегляду, з метою виявлення розбіжностей, протиріч і прогалин в законодавстві та уніфікації їх положень та довів необхідність формування комплексної інформаційної бази даних стану здоров'я військовослужбовців, стану середовища життєдіяльності, його небезпечних та шкідливих факторів, які впливають або можуть впливати на здоров'я.

Ключові слова: санітарно-епідеміологічне благополуччя військовослужбовців, санітарно-епідеміологічний нагляд.

Цель: анализ нормативно-правового обеспечения в сфере обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия военнослужащих ВС Украины.

Материалы и методы. Материалами служила нормативно-правовая база по реализации государственной политики в сфере санитарно-эпидемиологического благополучия военнослужащих ВС Украины, научно-информационные источники. Применялись следующие методы – аналитико-библиографический, исторический, системного подхода.

Результаты. После изучения нормативно-правовой базы определено, что законодательство Украины для обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия военнослужащих Вооруженных Сил Украины и членов их семей претерпело существенных изменений и требует дальнейшего совершенствования. После трансформации Государственной санитарно-эпидемиологической службы Министерства обороны Украины существует определенная неурегулированность нормативно-правовых документов для осуществления деятельности санитарно-эпидемиологических учреждений Вооруженных Сил Украины.

Выводы. Проведенный анализ действующих законодательных актов, регулирующих сферу планирования организации и осуществления санитарно-эпидемиологического надзора, подтвердил необходимость их пересмотра, с целью выявления расхождений, противоречий и пробелов в законодательстве и унификации их положений и доказал необходимость формирования комплексной информационной базы данных состояния здоровья военнослужащих, состояния среды жизнедеятельности, его опасных и вредных факторов, влияющих или могут влиять на здоровье.

Ключевые слова: санитарно-эпидемиологическом благополучии военнослужащих, санитарно-эпидемиологический надзор.

Purpose: analysis of the state of regulatory and legal support in the field of ensuring the sanitary and epidemiological well-being of servicemen of the Armed Forces of Ukraine.

Materials and methods. The materials were the regulatory framework for the implementation of state policy in the field of sanitary and epidemiological well-being of servicemen of the Armed Forces of Ukraine, scientific and information sources. The following methods were used – analytical and bibliographic, historical, systematic approach.

Results. After studying the legal framework, it was determined that the legislation of Ukraine to ensure the sanitary and epidemiological well-being of servicemen of the Armed Forces of Ukraine and members of their families has undergone significant changes and needs further improvement. After the transformation of the State Sanitary and Epidemiological Service of the Ministry of Defense of Ukraine, there is a certain unregulated regulatory document for the implementation of the activities of sanitary and epidemiological institutions of the Armed Forces of Ukraine.

Conclusions. The analysis of current legislation governing the planning of organization and implementation of sanitary and epidemiological surveillance, confirmed the need to revise them to identify differences, contradictions and gaps in the legislation and unify their provisions and proved the need for a comprehensive information database of military health. , the state of the living environment, it's dangerous and harmful factors that affect or may affect health.

Key words: sanitary-epidemiological well-being of servicemen, sanitary-epidemiological supervision.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: authors have no conflicts of interest.

Відомості про авторів

Савицький Валерій Леонідович – доктор медичних наук, професор, полковник медичної служби, начальник Української військово-медичної академії; Україна, м. Київ, вул. Московська, 45/1.
+380 (97) 964-82-45, savvalleon@ukr.net.

Моргун Сергій Олександрович – начальник санітарно-епідеміологічного управління Командування Медичних сил Збройних Сил України, підполковник медичної служби; Україна, м. Київ, вул. Госпітальна, 16.
+380 (63) 817-42-00, morhunsergey@gmail.com.

Іванько Олеся Михайлівна – доктор медичних наук, доцент, підполковник медичної служби, начальник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії; Україна, м. Київ, вул. Московська, 45/1.
+380 (50) 591-88-57, ol_ivanko@ukr.net.

Депутат Юрій Миколайович – кандидат медичних наук, снс, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії; Україна, м. Київ, вул. Московська, 45/1.
+380 (66) 413-52-16, yurdep@ukr.net.

Якимець Володимир Володимирович – кандидат медичних наук, начальник відділу санітарно-гігієнічного контролю Центрального госпіталю МВС України; Україна, м. Київ, вул. Бердичівська, 1.
+380 (97) 158-61-07, centrmedmvs@gmail.com.

Огороднійчук Ірина Володимирівна – професор кафедри військово-профілактичної медицини Української військово-медичної академії, доктор медичних наук, доцент, підполковник медичної служби; Україна, м. Київ, вул. Волинська, 66а.
+380 (50) 581-36-77, iro4ka.ogo@ukr.net.

Олим Микола Юрійович – кандидат медичних наук, полковник медичної служби, начальник епідеміологічного відділу Санітарно-епідеміологічного управління Командування Медичних сил Збройних Сил України; Україна, м. Київ, вул. Госпітальна, 12.
+380 (95) 896-96-62, olymskiy@ukr.net.

Нихоца Володимир Іванович – начальник санітарно-гігієнічного відділу Санітарно-епідеміологічного управління Командування Медичних сил Збройних Сил України, підполковник медичної служби; Україна, м. Київ, вул. Госпітальна, 12.
+380 (97) 097-60-05, nwi07@i.ua.

Смірнов Олексій Геннадійович – викладач кафедри військово-профілактичної медицини Української військово-медичної академії; Україна, м. Київ, вул. Волинська, 66а.
+380 (67) 788-90-77, smirnov-kiev@ukr.net.
